

Кальченко С.В.
к.е.н., доцент, докторант
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОГО СЕКТОРУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА ЗА ПРИНЦИПАМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація В статті розглянуто особливості правового забезпечення формування моделі інформаційного суспільства в умовах дрібного аграрного виробництва. Запропоновано практичні шляхи підвищення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції

Ключові слова: інформаційне суспільство, аграрне виробництво, господарства населення, електронний магазин

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку господарських стосунків на макро- і мікрорівні передбачає пріоритетне використання інформаційних ресурсів як базовою складовою виробничої діяльності. Людські знання, що відображають уявлення про характер процесів, властивостях продукції – характер їх використання в умовах розвитку інформаційного суспільства визначає міру ефективності економічної діяльності. Внаслідок цього найбільша увага з боку власників ресурсів повинна приділятися тим галузям і видам діяльності, де найбільше використовується наукомістка продукція.

У даному аспекті розвиток аграрного сектора економіки України характеризується рядом невирішених проблем, обумовлених як рівнем техніко-технологічного забезпечення, так і неврегульованістю майноуправлінських стосунків. Велике значення в цій ситуації має наявність необхідної нормативно-правової бази, яка покликана регулювати практичну реалізацію вибраної державної стратегії.

Аналіз останніх досліджень. Слід зазначити, що проблемами функціонування інформаційного суспільства в цілому, а також питаннями трансформації вітчизняного господарського механізму в системі АПК у напрямі

підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу займається цілий ряд зарубіжних і вітчизняних учених.

Зокрема питання становлення інформаційного суспільства як базової складової господарських відносин досліджувалося в працях Дж. Гелбрейта, Д. Белла, В. Іноземцева. Ними було розглянуто місце інформаційної складової в сучасній економічній системі, вплив інтенсивності застосування людських знань на рівень ефективності суспільного виробництва.

Мета статті. Проте низка питань, пов'язаних із консолідацією сільгоспвиробників на основі використання ІКТ-технологій, лишаються недостатньо вивченими. Внаслідок цього метою статті є аналіз нормативно-правового забезпечення формування і подальшого розвитку інформаційного суспільства в аграрній сфері, виходячи з потенційних можливостей учасників аграрних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що 9 січня 2007 року президентом України був підписаний закон «Про основні принципи розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015р.р.», де було закріплено необхідність забезпечення можливості для кожної людини створювати та використовувати інформацію та знання із застосуванням сучасних ІКТ можливостей, що має в свою чергу прискорювати розвиток як країни в цілому, так і конкретних особистостей.

Основними стратегічними цілями розвитку інформаційного суспільства в Україні є:

прискорення розробки і впровадження новітніх конкурентоздатних ІКТ у всі сфери суспільного життя;

забезпечення комп'ютерної і інформаційної письменності населення;

розвиток національної інформаційної інфраструктури і її інтеграція зі світовою інфраструктурою;

державна підтримка нових «електронних» секторів економіки;

створення загальнодержавних інформаційних систем;

збереження культурної спадщини України шляхом його електронного документування;

державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;

використання ІКТ для вдосконалення державного управління, стосунків між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами державної влади і органами місцевої самоврядності, фізичними і юридичними особами;

досягнення ефективної участі всіх регіонів в процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації і підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

захист інформаційних прав громадян;

вдосконалення законодавства по регулюванню інформаційних стосунків;

поліпшення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ.[3]

Необхідно проте відзначити, що результативність позначених цілей багато в чому визначається готовністю сільгоспвиробників, які відносяться до різних нормативно-правових категорій, ефективно функціонувати в умовах нової господарської моделі, яка повинна забезпечувати принципово інший рівень використання ресурсного потенціалу.

На нашу думку, практична реалізація концепції побудови інформаційного суспільства повинна спиратися на ті соціально-економічні групи, які в сучасних умовах здатні оцінити реальні переваги даної моделі для власної діяльності і підвищення виробництва в яких надасть найбільший ефект на рівень продовольчої безпеки в Україні.

Згідно із статистичними даними, впродовж останніх 15 років велика частина вітчизняної сільськогосподарської сировини вироблялося в системі господарств населення. Нормативно-правове забезпечення діяльності даної категорії господарств здійснюється згідно Закону України «Про особисте селянське господарство», положеннями якого регламентуються особливості

земельно-майнових правовідносин, а також напрямки економічної діяльності, що їй може здійснювати дана категорія.

Відповідно до норм чинного законодавства, члени особистих селянських господарств мають право:

самостійно господарювати на землі;

укладати особисто або через уповноважену особу будь-які угоди, що не суперечать законодавству. Уповноваженою особою може бути дієздатний член особистого селянського господарства, який досяг 18 років;

реалізовувати надлишки виробленої продукції на ринках, а також заготівельним, переробним підприємствам та організаціям, іншим юридичним і фізичним особам;

самостійно здійснювати матеріально-технічне забезпечення власного виробництва;

відкривати рахунки в установах банків та отримувати кредити в установленому законодавством порядку;

бути членами кредитної спілки та користуватися її послугами;

отримувати в установленому законом порядку трудову пенсію, а також інші види соціальної державної допомоги та субсидії;

надавати послуги з використанням майна особистого селянського господарства;

використовувати в установленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі відповідно до закону;

на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

вільно розпоряджатися належним майном, виробленою сільськогосподарською продукцією та продуктами її переробки;

отримувати дорадчі послуги;

брати участь у конкурсах сільськогосподарських виробників для отримання бюджетної підтримки відповідно до загальнодержавних і регіональних програм;

об'єднуватися на добровільних засадах у виробничі товариства, асоціації, спілки з метою координації своєї діяльності, надання взаємодопомоги та захисту спільних інтересів тощо відповідно до законодавства України;

проводити в установленому законом порядку зовнішньоекономічну діяльність. [2]

Слід відзначити, що переважній більшості дана група виробників являє собою дрібнотоварні господарські одиниці, де більше 80% продукції вирощується для самозабезпечення. Існуюча точка зору про еволюційний характер розвитку господарств населення, згідно якої вони повинні з часом еволюціонувати в сільгосп підприємства фермерського типу, на даному етапі становлення аграрного сектора вітчизняної економіки не отримала масового практичного підтвердження внаслідок низки об'єктивних причин.

По-перше, питання забезпечення початкової виробничої діяльності фермерів фондами, вирішення якого держава частково брала на себе, в кризисних умовах встав особливо гостро, заморожуючи появу нових підприємств даного типу. Крім того, суперечливий характер стосунків між підприємницькими структурами і державою, який має місце на даному етапі становлення вітчизняного господарського механізму, знижує темп формування системи крупнотоварного аграрного виробництва. Важливу роль в процесі розбудови дрібнотоварного сектора сільгоспвиробництва грає забезпечення гарантованого збуту, а у випадку з господарствами населення йдеться про реалізації за прийнятними цінами надлишків вирощеної продукції.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день населення України позбавлене можливості отримувати свіжу сільгосппродукцію, минувши чисельні посередницькі структури, а також дрібних перекупників. Виходячи з положень теорії трудоспоживчого балансу, сформульованою О. В. Чаяновим, в разі зниження своєї потенційної долі в доходах, що отримуються від реалізації

сітьгосппродукції до певного рівня, господарства населення, які Чаянов називав родинно-трудовами, скоротять об'єм продукції, що реалізовується, направляючи її на задоволення особистих потреб. Скорочення пропозиції свіжих овочів, фруктів і так далі на місцевих ринках приведе лише до зростання цін, падіння доходів кінцевих споживачів, причому рівень доходів посередників істотно не зміниться.[6]

Таким чином основними проблемами в розвитку дрібнотоварного сектора і його трансформації в повноцінний елемент економічної моделі інформаційного суспільства є відсутність достатньої майнової бази, необхідної для організації виробничого процесу на сучасному рівні, неготовності переважної частини дрібних сітьгоспвиробників юридично оформити свій фактичний підприємницький статус, а також практична неможливість самостійно реалізувати вирощену продукцію.

Одним з можливих вирішень даних проблем є формування на базі господарств населення дрібних електронних магазинів, які забезпечують постачання сітьгосппродукції, вироблюваній в даному секторі, безпосередньо кінцевому споживачеві.

До позитивних рис даної моделі слід віднести:

- відсутність обов'язкового юридичного оформлення діяльності, надання звітності, а також платежів з доходів;

- можливість постійного контролю за асортиментом і ціновим діапазоном як з боку виробників-учасників, так і з боку потенційних клієнтів;

- відсутність яких-небудь посередницьких структур, що дає можливість для зниження рівня цін на продукцію по відношенню як аналогічним товарам на місцевих ринках;

- матеріальне мотивування сільських жителів на активне використання інформаційних технологій, стимулювання збільшення обсягів виробництва, використання при вирощуванні сітьгосппродукції засобів механізації.

Проте слід зазначити наступні проблеми, які на даний момент не дають подібним господарським моделям широкого поширення:

- недостатня готовність основної маси сільгоспвиробників в дрібнотоварному секторі здійснювати діяльність в новому форматі;
- новизна даного способу реалізації продукції, і, як наслідок, відсутність сформованого ринку.

Таким чином реалізація проекту вимагає спочатку ретельного пошуку і відбору серед дрібних виробників на предмет їх відповідності вимогам даної структури, а також копіткої роботи по інформуванню споживача. Однак у випадку, коли ця модель буде реалізована практично та доведе свою життєздатність тривалим функціонуванням, дрібний сільгоспвиробник отримає можливість вільно та ефективно розвивати власний бізнес.

Висновки. Функціонування аграрного виробництва в умовах формування моделі інформаційного суспільства передбачає принципові зміни щодо характеру використання ресурсного потенціалу, зокрема інформаційних ресурсів. Активне застосування прогресивних технологій в сфері організації виробничого процесу має бути невід'ємною складовою підприємницької діяльності для будь-якої організаційно-правової одиниці.

Враховуючи той факт, що переважна більшість сільгоспсировини створюється в дрібнотоварних господарствах, які мають суттєві проблеми із техніко-технологічною модернізацією виробництва продукції, а також її реалізацією, нами пропонується створення неформального об'єднання дрібних виробників, які збуватимуть власні товари через систему електронних магазинів. Застосування подібної практики має нівелювати диктат посередників на місцевих ринках, стимулюючи тим самим виробників до підвищення обсягів виробництва, і, як наслідок, удосконалення виробничого процесу. Також практичне запровадження даної моделі сприятиме орієнтації сільгоспвиробників в своїй господарській діяльності на стандарти інформаційного суспільства.

Анотація. В статтє рассмотрены особенности правового обеспечения формирования модели информационного общества в условиях мелкого аграрного

производства. Предложены практические пути повышения объемов производства сельскохозяйственной продукции

Ключевые слова: *информационное общество, аграрное производство, хозяйства населения, электронный магазин*

Annotation *In the article the features of the legal providing of forming of model of informative society are considered in the conditions of shallow agrarian production. The practical ways of increase of production of agricultural goods volumes are offered*

Keywords: *informative society, agrarian production, economies of population, electronic shop*

Література

1. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М.: Логос, 2000. – 304с. – (Первоисточник).
2. Закон України «Про особисте селянське господарство». - Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=742-15>
3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 - 2015 роки». - Режим доступу http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?showHidden=1&art_id=92979225&cat_id=2251550&ctime=1190812307568
4. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. – М.: ООО «Издательство АСТ»: , 2001. – 560с. – (Philosophy).
5. Шумпетер Й. Теория экономического развития: Пер. с нем. - М.: Прогресс, 1982. – 455с.
6. Чаянов А.В. Крестьянское хозяйство. – М.: Экономика, 1989. – 492с. – (Эконом.наследие).

УДК 331.108:330.322.5

*Карпенко А.В.,
к.е.н., доцент,*

Запорізький національний технічний університет

ІНВЕСТИЦІЇ У ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ В УКРАЇНІ

Анотація. *Проаналізовано стан людського капіталу в Україні. Визначено основні проблеми та обґрунтовано напрями його розвитку в державі.*